

НАЦИЗМ – ЗАРОДЖЕННЯ ТРАГЕДІЇ

Нацизм – ідеологія, яка була політичною доктриною керівництва Німеччини та правлячої Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (у часи Третього рейху), а також у деяких інших країнах. Базується на тезі про цінність нації та її верховенстві в процесі утворення держави. Націонал-соціалізм у Німеччині заснований на теоріях расової ієрархії. Німецькі народи зображалися як втілення європеїдних «арійців» і «вища раса». Нацисти у Німеччині прагнули досягти цієї «людської спільноти» з метою об'єднання всіх німців як національних товаришів, в той же час без урахування тих, хто вважався чужинцем суспільства чи був представником іншої раси.

Ідеологія нацизму містила грубе порушення прав та свобод громадянина, була насильницькою.

Партія німецьких націонал-соціалістів заснована 5 січня 1919 року. На початку 1920-х років Адольф Гітлер взяв на себе управління організацією, перейменованою у Націонал-соціалістичну робітничу партію Німеччини.

Націонал-соціалістичний (нацистський) режим упроваджував у часи Другої світової війни нацистську расову політику та політику державного терору на окупованих територіях. Окремим національним групам (зокрема євреям і циганам) було заборонено працювати на державній службі, мати приватну практику, власний бізнес, отримувати освіту у державних навчальних закладах. Їхня власність підлягала конфіскації, а офіційна пропаганда Третього рейху розпалювала до цих національних груп почуття ненависті.

На момент 1932 – 1933 років А. Гітлер утвердився в Німеччині як політик загальнонаціонального масштабу. 30 січня 1933 року його було призначено канцлером Німеччини.

Найповнішого практичного втілення ідеї націонал-соціалізму набули у XX столітті в Німеччині у часи диктатури Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (1933 – 1945) на чолі з Адольфом Гітлером.

Лише за кілька місяців новому уряду вдалося встановити централізовану однопартійну диктатуру.

Хоча націонал-соціалісти складали в уряді безсумнівну меншість (з одинадцяти міністерських посад вони отримали лише три, та й ті, якщо не брати до уваги посаду канцлера, не були ключовими), однак їм дуже швидко вдалося монополізувати владу. Прихід нацистів до влади ознаменував кінець Веймарської республіки та початок епохи Третього рейху із заміною демократичного ладу на диктатуру. Ставши канцлером, Гітлер швидко знищив всю опозицію та можливих суперників і встановив одноосібну владу фюрера.

В той же час в Парижі почалась акція, яка переросла в загибель великої кількості євреїв. Формальним приводом до неї став замах в Парижі з боку 17-річного єврейського підлітка, сина польських репатріантів Гершеля Грюншпана на життя німецького дипломата. Бажаючи помститися за

приниження своєї сім'ї, висланої з Німеччини, Грюншпан придбав пістолет і, проникнувши на територію посольства, вистрілив в барона Ернста фон Рата. Смерть співробітника посольства послужила сигналом до хвилі антисемітської пропаганди. 7 листопада одна з нацистських газет в екстреному випуску повідомила: «Німецький народ зробив необхідні висновки з вашого злочину. Він не буде терпіти нестерпну ситуацію. Сотні тисяч євреїв контролюють цілі сектори в німецькій економіці, радіють в своїх синагогах, в той час як їхні одноплемінники в інших державах закликають до війни проти Німеччини і вбивають наших дипломатів».

З 1920 до 1923 роки А. Гітлер сформулював ідеологію, що була викладена ним у біографічній книзі «Моя боротьба» (нім. «Mein Kampf»), яка вийшла друком у 1925 – 1926 роках як політичний маніфест.

«Кришталева ніч» – назва першої, цілеспрямованої та керованої нацистською державною владою Третього рейху, масової акції прямого фізичного насильства та терору щодо євреїв на території Німеччини, яка відбулася в ніч з 9 на 10 листопада 1938 року. Ці події також називають Листопадові погроми 1938 року. В період з 7 по 13 листопада 1938 року було вбито або доведено до самогубства близько 400 людей, зруйновано понад 1400 синагог, молитовних кімнат, інших місць для відправлення служби, а також тисячі крамниць, помешкань, єврейських кладовищ, тощо.

За одну ніч було вбито 91 єврея, сотні поранено та покалічено, тисячі піддалися приниженням й образам, близько 3,5 тисяч арештовано та відправлено до концентраційних таборів Заксенгаузен, Бухенвальд, Дахау. У цю ж ніч були спалені або розгромлені 267 синагог, 7,5 тисяч торгових і комерційних підприємств, сотні житлових будинків євреїв. Загальний збиток склав 25 млн рейхсмарок, з яких близько 5 млн припало на розбиті вітрини (звідси друга назва у традиційному перекладі «Кришталевої ночі» – «Ніч розбитих вітрин»).

Окупація Чехословаччини стала логічним завершенням гітлерівської кампанії з ліквідації незалежності цієї країни. Першим етапом процесу стала анексія Судетського краю, яку було здійснено між 1 та 10 жовтня 1938 року. Формальними підставами такого кроку стали наявність німецького населення в регіоні, а також історична близькість до Німеччини, адже ще за Середньовіччя прикордонні з Німеччиною гірські Судети, а також практично всі великі й середні міста Чехії, так само як і південні окраї, близькі до Австрії, зазнали германізації. Розпад Австро-Угорської імперії (1918 р.) призвів до виникнення конфліктних ситуацій мовно-етнічного плану між чехами та німцями у новоствореній Чехословаччині.

Використавши політичні й військові переваги, Німеччина анексувала Судети, заселені переважно німцями. Словаччина, в свою чергу, відмовилась від своїх прав на південні та східні регіони країни, де більшість населення становили угорці. Територія Чехословаччини скоротилась на 38%, і країна фактично обернулась на протекторат Німеччини. Німецькі війська опинились на відстані 30 км від Праги. Подальша доля країни, таким чином, була наперед вирішена.

Швидка й успішна анексія достатньо невеликої, але стратегічно важливої та економічно сильної Чехословаччини з її значним (бл. 20%) німецьким населенням створила враження легкої перемоги й спонукала Гітлера продовжити наступ на країни Центральної Європи.